

Олена ВОЛГІНА,
orcid.org/0000-0002-5711-723X
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри викладання другої іноземної мови
Запорізького національного університету
(Запоріжжя, Україна) volgina0709@gmail.com

ВІДТВОРЕННЯ КОНЦЕПТУ «DONNA/ЖІНКА» В ІТАЛІЙСЬКИХ ПРИСЛІВ'ЯХ ТА ПРИКАЗКАХ

У лінгвістиці XXI ст. зростає науковий інтерес до проблем пареміології у руслі нових інтегративних підходів, спрямованих на дослідження когнітивних і комунікативних факторів. Вияви народної культури, відбиті та закріплені в італійських прислів'ях та приказках, дозволяють дослідити когнітивні механізми і моделі національного мислення, виявити фонові знання носіїв мови через вивчення паремійних аналогів і етнокультурних лакун, розкрити стереотипи масової свідомості. З огляду на це, паремійний фонд італійської мови розглядається як одиниця колективної свідомості, у якій сублімуються поняття, уявлення та емоції італійців про жінок.

У статті здійснено реконструкцію концепту «донна/жінка» як фрагмента культури в пареміології італійського народу. Метою дослідження є встановлення когнітивних та етнокультурних особливостей семантичної організації прислів'їв та приказок. У ментальності носіїв італійської мови аналізований концепт є одним із ключових складників концептуальної картини світу і виступає найбагатшим джерелом культурної інформації. Концепт «донна/жінка» розглядається у статті як епіцентр італійської ментальності, певна етнокультурна константа, яка вміщує образ жінки, сформований протягом багатьох століть.

Установлено, що в пареміях зі стрижневим компонентом «донна/жінка» на матеріалі італійської мови зображуються вічні цінні якості жінки як дружини, матері, берегині сімейного затишку. Серед специфічних особливостей італійської ментальності виділяють жіночі хитрощі, підступність, балакучість, капризи та приколи. Незважаючи на негативну маркованість більшості оцінних дефініцій, підтверджується важливість ролі й призначення жінки в італійському суспільстві.

У статті на прикладі аналізу фразеологічних одиниць, у яких вербалізується лінгвокультурний концепт «донна/жінка» в італійській мові, робиться висновок, що прислів'я та приказки дають можливість якнайкраще ідентифікувати лінгвокреативний дух італійського народу. Сформовані в мовній свідомості італійського етносу особливості сприйняття жінок, знайшли своє втілення в італійській лінгвокультурі й свідчать про мудрість італійського етносу.

Ключові слова: лінгвокультурна специфіка, ментальність, концепт, фразеологічна одиниця, прислів'я, приказка, італійська мова.

Olena VOLGINA,
orcid.org/0000-0002-5711-723X
Candidate of Philological Sciences,
Associated Professor at the Department of Teaching Second Foreign Language
Zaporizhzhia National University
(Zaporizhzhia, Ukraine) volgina0709@gmail.com

REFLECTION OF THE CONCEPT “DONNA/WOMAN” IN ITALIAN PROVERBS AND SAYINGS

In linguistics of the XXI century the scientific interest in the problems of paremiology is increasing in rising new integrative approaches aimed at studying cognitive and communicative factors. Manifestations of folk culture reflected and enshrined in Italian proverbs and sayings allow to investigate cognitive mechanisms and models of national thinking, to identify the background knowledge of speech carriers through the study of paremia analogues and ethno-cultural lacunas, to reveal the stereotypes of mass consciousness. Hereof, the Italian proverb fund is considered as a unit of collective consciousness, in which the concepts, representations and emotions of the Italians about women are sublimated.

The article describes the reconstruction of the concept of “donna/woman” as a fragment of culture in the paremiology of the Italian people. The purpose of the study is to establish cognitive and ethno-cultural features of the semantic organization of proverbs and sayings. In the mentality of the Italian media, the analyzed concept is one of the key components of the conceptual picture of the world and acts as the richest source of cultural information. The concept of “donna/woman” is considered in the article as an epicenter of Italian mentality, a certain ethnocultural constant that accommodates the image of a woman formed for many centuries.

It is established that in proverbs with a rod component «donna/woman» on the Italian material depicts such eternal women qualities as a wife, a mother, a guardian of family comfort. Among the specific features of Italian mentality are feminine tricks, insidiousness, loquacity, caprices and whims. Despite the negative marking of the most evaluative definitions, the importance of the role and predestination of a woman in Italian society is confirmed.

In the article bases on the example of the analysis of phraseological units, in which the linguistic cultural concept “donna/woman” in Italian and it is concluded that the proverbs and sayings give an opportunity to best identify the lingocreative spirit of the Italian people. Formed in the linguistic consciousness of the Italian ethnic group, the peculiarities of the perception of women, found their implementation in Italian linguistic culture and indicate on the whole the wisdom of Italian ethnos.

Key words: *linguistic specificity, mentality, concept, phraseological unit, proverb, saying, Italian language.*

Постановка проблеми. Початок XXI ст. відзначається підвищенням інтересу мовознавців до нових інтегрованих лінгвістичних напрямів, як-от когнітивна лінгвістика, комунікативна лінгвістика, лінгвокультурологія, етнолінгвістика, психолінгвістика, які зосереджуються на глибокому розумінні об'єктів навколишньої дійсності, традицій, звичаїв, світогляду народу, мова якого досліджується. З огляду на це, паремійний фонд мови розглядається як епіцентр ментальності етносу, що містить певні етнокультурні константи, які відображають систему цінностей, уподобань, переконань та уявлень носіїв мови (М. Алефіренко, Є. Висоцька, І. Голубовська, В. Жайворонюк, В. Жуков, В. Калашник, В. Мокієнко, Г. Пермяков, О. Рогач, В. Телія та інші).

Одним із найважливіших завдань лінгвоконцептології є вивчення вербалізованих у мові етнокультурних концептів як ментальних одиниць (С. Воркачов (2007), В. Красних (2002), В. Маслова (2019), М. Піменова (2004), О. Потапенко (2010), А. Приходько (2013), О. Селіванова (2010), Н. Семененко (2011), В. Снігаренко (2019), Ю. Степанов (2007)). Зберігаючи інформацію етнічного і культурного спрямування, прислів'я та приказки репрезентують особливості національного способу світосприйняття і розглядаються як засіб доступу до концептів, як спосіб їх об'єктивації, оскільки вони у короткій та влучній формі акумулюють інформацію про особливості уявлень певного етносу.

Об'єктом концептуального аналізу є базові концепти, які тісно пов'язані з культурою та ментальністю етносу та відображають специфіку його мовної свідомості. Одним із таких ключових концептів в італійській, як й у багатьох інших культурах, є концепт «*donna/жінка*».

Аналіз досліджень. Концепт «*donna/жінка*» постійно перебуває у центрі наукових пошуків сучасних вітчизняних та зарубіжних лінгвістів. Особливості мовної репрезентації «*donna/жінка*» у латинських прислів'ях досліджені в працях М. Петришин (2018), в англійській мові – Ю. Абрамової (2007), Ю. Андрющенко (2014), О. Куцик (2015), С. Шепітько (2013; 2019), у німецькій – М. Власенко (2018), у французькій – Ю. Мухут-

динової (2006), у чеській – Л. Даниленко (2019) та в українській мові – Н. Барвіної (2013), І. Голубовської (2010), В. Калько (2018), Т. Сукаленко (2009). Вивчення прислів'їв є актуальним напрямом сучасних мовознавчих студій, оскільки паремійний корпус мови дозволяє реконструювати етнокогнітивні моделі національного мислення і знання, виявити фонові знання носіїв мови через вивчення паремійних аналогів і етнокультурних лакун, розкрити стереотипи масової свідомості.

Мета статті – на базі словникового матеріалу шляхом семантико-структурного та концептуального аналізів здійснити реконструкцію концепту «*donna/жінка*» і виявити параметри, за якими жінка категоризована в італійській культурі.

Виклад основного матеріалу. Статтю присвячено вивченню засобів вербалізації концепту «*donna/жінка*» в італійських прислів'ях та приказках на початку XXI ст. Вибір концепту «*donna/жінка*» пояснюється тим, що жінка посідає особливе місце в італійському суспільстві, що, безумовно, знаходить своє відображення у мові й культурі. У народній італійській традиції жінки розглядаються як такі створіння, від яких чоловіки втрачають здоровий глузд, починають ризикувати, досягати неможливого, про кого вони турбуються і без кого не можуть обійтися.

Концепт «*donna/жінка*» репрезентується в італійській мові у 102 прислів'ях та приказках, за даними словників «Трессані» (Трессані 2019), «Зінгареллі» (Zingarelli 2019). Критерієм відбору виявилась обов'язкова актуалізація у їх значеннях концептуальних ознак «особа» та «жіноча стать», які розглядаються як ядерні. Окрім базових, встановлено додаткові когнітивні ознаки, які відображені у тих чи інших прислів'ях та приказках, але не є обов'язковими, як-от врода, хитрощі, виверткість, підступність, брехливість, плаксивість, нещирість, балакучість, капризність, хворобливість, ледарство, повільність, гріховність, безглуздість, норовистість, непокірність, непримиренність, упертість, незговірливість, авторитарність та інші.

З огляду на ці концептуальні ознаки, лексичні одиниці, які вербалізують концепт «*donna/жінка*», умовно розподілено на групи.

Ключовими словами-репрезентантами концепту «*donna/жінка*» у прислів'ях та приказках італійської мови на початку XXI ст., за даними лексикографічних джерел, визнано *donna n.f.*, *madre n.f.*, *moglie n.f.* Ці лексичні одиниці відповідають необхідним вимогам, що висуваються до ключових слів: є простими за морфологічним складом, мають досить загальні значення, що неминуче призводить до їх значущості для носіїв мови і, відповідно, до загальновідомості та частоти вживання. Лексичні одиниці *femmina n.f.*, що має стилістичний маркер *peggiorativo*, *mammola n.f.*, що має стилістичний маркер *ironico*, *virgo n.f.* маркована *poetico* та *zitella n.f.* маркована *regionale* не можуть претендувати на статус ключових номінацій концепту «*donna/жінка*». Периферія концепту «*donna/жінка*» представлена лексичними одиницями з різноманітним стилістичним маркуванням: *bambolina*, *bambola*, *bella donna*, *bellezza*, *befana*, *dea*, *Dama del cuore*, *fancuilla*, *fidanzata*, *giovannetta*, *madrigna*, *matrona*, *megepa*, *promessa*, *puzzella*, *pupa*, *racchia*, *scorfana*, *single*, *sposa*, *strega*, *zita*, *zitellina*, *zitellaccia*, *vergile*, *vedova*, *Venere*, *virgo* та іншими.

В італійських прислів'ях вербалізовано риси національного менталітету, які відображають найрозповсюдженіші якості, притаманні жінкам, серед них особливо виділяють хитрощі, вивертність, підступність, брехливість. Ці концептуальні ознаки зафіксовано у прислів'ях: *La donna finta porta la corona in mano e il rasoio alla cinta*. – Жінка-удавальниця несе у руці вінець, а за поясом бритву; *Le donne dicono sempre la verità, ma la dicono solo a metà*. – Жінки увесь час говорять правду, але не всю, а тільки її половину; *Non credere a albero che pende e nemmeno a donna che parla pietosa*. – Не вір дереву, яке нахилиється, і жінці, яка говорить жалісно; *Chi fida in donna, è guercio, zorro e cionco*. – Хто довіряє жінці – косий, кривий та безвільний; *Chi creda nel cuore della donna, zappa nell'acqua e semina nella sabbia*. – Хто довіряє серцю жінки, сапає воду та сіє нісок; *Chi piglia l'anguilla per la coda e la donna per la parola, può dire di non tener nulla (proverbio toscano)*. – Хто намагається зловити вугра за хвіст, а жінку на слові, ризикує нічого не снімати; *Astuzia di donne le vince tutte*. – Хитрість жінки перемагає все; *Lagrima di donne, fontana di malizia*. – Жіночі сльози – фонтан хитрощів.

Інша когнітивна ознака «підступність/двоєдушність» має вияв у схильності жінок до плаксивості: *Ove donne, ivi lagrime*. – Де жінки, там сльози; *Le lacrime delle donne son come quelle del coccodrillo*. – Сльози жінки – крокодилові сльози; *Femmina piange*

da un occhio e dall'altro ride. – Жінка одним оком плаче, а другим сміється; *La donna è come la gatta: fotte e piange*. – Жінка як кішка: тебе обдурить і тобі ж жаліється; та лукавості: *Le donne son sante in chiesa, angeli in strada, diavole in casa, civette alla finestra e gazze alla porta*. – Жінки – святі у церкві, янголи на дорозі, дияволиці вдома, кокетки у вікні і сороки на порозі. На жаль, чимало прислів'їв свідчать про те, що поведінка жінок часто характеризується нещирістю.

У результаті дослідження виявлено низку паремій, що експлікують когнітивну ознаку «капризність», яка іноді може бути репрезентована через хворобливість: *Le donne son malate tredici mesi dell'anno*. – Жінки хворі тринадцять місяців на рік; *La donna ha venticinque malanni più dell'uomo*. – У жінки на двадцять п'ять хвороб більше, ніж у чоловіка; *Donna si lagna, donna si duole, donna s'ammala, quando la vuole*. – Жінка жаліється, хворобою мучиться, хворіє, коли забажає; *Le donne hanno quattro malattie all'anno, e tre bei mesi dura ogni malanno*. – У жінки чотири хвороби на рік, і цілих три місяці триває кожна хвороба; *La donna ha più capricci che ricci*. – У жінки примх більше, ніж кучерів; *Donna capricciosa, cavalo sbrigliato*. – Капризна жінка – розгнуданий кінь. Отже, не меншим лихом ніж жіночі примхи та капризи є жіноча надокучливість та сварливість.

Когнітивна ознака «балакучість» численно представлена в італійських прислів'ях та приказках: *Le donne se le tacciano le crepano*. – Жінки, якщо мовчать, то лопаються; *Le donne quando non ragazze han sette mani e una lingua sola, e quando son maritate han sette lingue e una mano sola*. – У жінки у дівках сім рук і один язик, у заміжжі – сім язиків і одна рука; *Più facile trovar l'assenzio, che in mezzo a poche donne un gran silenzio*. – Простіше знайти солодкий полин, ніж у невеликому колі жінок більше мовчання; *Tre donne fanno un mercato e quattro fiera*. – Три жінки – базар, а чотири – ярмарок; *Tre donne e un pollo (un'oca) fanno un mercato*. – Три жінки і гуска – ось і базарна вулиця; *Fumo di cappa e donna parlatura, il marito di casa caccian fora*. – Від дружини-щебетухи і димового ковпаку чоловік біжить із дому, як із пекла; *Le donne tacciano quello che non sanno*. – Жінки мовчать лише про те, про що не знають.

У низці італійських прислів'їв виявляється ставлення етносу до жіночого ледарства та безділля: *La donna girellona è in un vaglio*. – Жінка-нероба – вода у решеті; *Femmine e galline per girellar troppo si perdanno*. – Дівчини і кури, вештаючись без діла, гинуть; *Donna oziosa non può*

esser virtuosa. – Бездіяльна жінка не може бути добродісною; *Le donne son figliuole dell'indugio.* – Жінки – дочки гаяння часу; *Donne e gatti non han fretta, mentre fanno toeletta.* – Жінки і кішки не поспішають, коли займаються собою; *Fa prima il tempo a cambiarsi che la moglie a vestirsi.* – Скоріш погода зміниться, ніж дружина перевдягнеться.

Серед відмінних рис італійської лінгвокультури, експліковані у фразеологічних одиницях, слід назвати паремії, в яких відображається ставлення італійців до гріховності: *È più difficile far la guardia a una donna che a un sacco di pulci.* – Спостерігати за однією жінкою складніше, ніж за купою блох; *Da una tucsa a una donna ci corre un par di corna.* – Від корови і жінки можна отримати лише пару рогів. Як бачимо, негідна поведінка жінок, подружня зрада суворо засуджується у суспільстві.

Когнітивна ознака «безглуздість» знаходиться своє відображення у прикладах: *Mallanno e donna senza ragione, si trovano in ogni luogo e in ogni stagione.* – Лихо і нерозумну жінку можна знайти у будь-якому місці і у будь-який час; *Donne spesso volte hanno lunga la veste e corto l'intelletto.* – Жінки досить часто мають довгу сукню, а розум короткий; *Le donne hanno lunghi i capelli e corti i cervelli.* – У жінок довге волосся і короткий розум. У паремійному корпусі можна знайти прислів'я та приказки, де стверджується, що жінка необов'язково має розумною, врода та доброта часто компенсують нестачу розуму і чоловіки залишаються задоволені вибором своєї другої половинки: *Dio ti guardi da furia di vento, da frate fuor di convento, da donna che parla latino e da nobile poverino.* – Боже, бережи тебе від вітру шквального, від монаха поза монастирем, від жінки, що спілкується латинською, та від благородного бідняка.

В італійських прислів'ях та приказках добре відображено жіночу норовистість, непокірність та упертість: *Il fumo, il fuoco e la donna ritrosa, caccian l'uomo di casa.* – Дим, вогонь та вперта жінка женуть чоловіка з дому; *Le donne piglian ben le pulci.* – Жінки жалять сильніш за блох; *È meglio abitare con le fiere nelle spelonche, che avere in casa una femmina litigiosa.* – Краще жити з дикими звірами у печері, ніж мати вдома скандальну жінку; *La moglie ritrosa (bisbetica) è pessima cosa.* – Непоступлива (вперта) жінка – найгірше діло; *È meglio avere la cura di un sacco di pulci che d'una donna.* – Краще терпіти турботу від безлічі блох, ніж від однієї жінки.

Хоч для італійської ментальності притаманний патріархальний погляд на місце жінки у суспільстві, у низці прислів'їв знаходимо підтвердження прагненню жінок верховодити: *Guai a quella casa*

in cui la moglie porta i calzoni. – Біда тому дому, де жінка керує; *In casa non c'è pace, quando gallina canta e gallo tace.* – У домі немає спокою, де жінка співає, а півень мовчить; *Dove donna domina, tutto si contamina.* – Де жінка керує, все забруднюється.

Когнітивна ознака «врода» відтворена у значній кількості паремій. Проте найчастіше вродлива жінка асоціюється з легковажністю: *Chi ha buon cavallo e bella moglie, non ista mai senza doglie.* – У кого є добрий кінь і вродлива дружина, той не живе без страждань; *Chi ha bella donna e castello in frontiera, non ha mai pace in lettiera.* – Хто має вродливу дружину і замок на межі, не має миру в ліжку; *Moglie bella, marito cornuto.* – Дружина-красуня – чоловік рогатий; *Bella moglie, dolce veleno.* – Вродлива жінка – солодка отрута.

Як бачимо, італійська нація виробила свою уяву про жіночу вроду. Багато італійських прислів'їв про жіночу красу мають етнокультурну маркованість: *Donne e sardine son buone piccoline.* – Жінки і сардини добрі маленькі; *Non c'è cosa più carina di una donna piccolina.* – Немає нічого дорожче маленької жінки; *La donna lunga fa meno il vento e quella corta è piena di virtù.* – Висока жінка – легковажна, а низька – повна добродісності; *Donne e tortelli, se non buoni non sono belli.* – Жінки і тортелі, якщо не смачні, то й не добрі; *La bella donna è un bel cipreso.* – Вродлива жінка – гарний кипарис; *La donna grassa è buona per il sapone.* – Жінка-товстушка солодка на смак; *Moglie grassa, marito allergo, moglie magra, marito addolorato.* – Дружина товста – чоловік веселий, дружина худа – чоловік засмучений; *A donna bianca bellezza non manca.* – Жінці-блондинці краси достатньо; *Donna brunetta di natura netta.* – Жінка-брюнетка – чиста натура.

Однак врода жінок не завжди оцінюється позитивно чоловіками, оскільки врода викликає заздрість, ревності та зайвий клопіт: *Chi ha bella donna e castello in frontiera, non ha mai pace in lettiera.* – У кого вродлива дружина і замок на межі, той не має спокою у ліжку; *Moglie bella, marito cornuto.* – Жінка-красуня – чоловік рогатий; *Chi ha buon cavallo e bella moglie, non ista senza doglie.* – У кого є гарний кінь і дружина, той не живе без страждань. Аналіз показує, що іноді й у природі самих жінок зрадливість, непостійність: *Donna è come l'onda, o ti sostiene o ti affonda.* – Жінка як хвиля, то тебе підтримує, то кидає униз; *Donna, vento e fortuna, mutano come la luna.* – Жінка, вітер і доля мінливі як місяць; *Donna e luna, oggi serena e domani bruna.* – Жінка як і місяць, сьогодні спокуслива, завтра похмура.

Щоб чоловік був задоволений своєю дружиною, вона має бути привабливою, розумною, чесною, вмілою, здатною народити дітей і водночас «сліпою» та «глухою»: *Le buone donne non hanno nè occhi, nè orecchi.* – У добрих жінок немає ні очей, ні вух; *La donna bisogna che piaccia, che taccia e che se ne stia in casa.* – Жінка потрібна така, яка подобається, мовчить і сидить вдома; *La donna saggia supera ogni difficoltà.* – Мудра жінка подолає усі перешкоди; *Savia femmina rifa la casa e la matta la disfa.* – Мудра жінка дім прикрашає, а нерозумна – руйнує; *Di buona terra to' la vigna, di buona madre to' la figlia.* – Добра земля дає тобі лозу, а добра мати – дітей. Діти взагалі високо цінуються в італійській етнокulturі, їх наявність робить родину багатого і дарує безмежне щастя: *Chi ha soldi ma non figli non è ricco, chi ha figli ma non soldoni non è considerato povero.* – У кого є гроші, але немає дітей, той не багатий, а того, у кого є діти, але немає грошей, не можна вважати бідним; *Chi non ha figliuoli, non sa che sia amore.* – Хто не має дітей, той не знає, що таке кохання.

Чоловік в італійських прислів'ях щодо своєї дружини виступає як власник, часто ставлячись до неї як до своїх речей: *La moglie, il fusile, il cane non si prestano a nessuno.* – Дружину, рушницю, собаку не позичають нікому; *Moglie e pipa non si prestano a nessuno.* – Дружину та люльку не позичають нікому. Водночас будь-який чоловік про свою дружину відізнається скоріш позитивно, аніж негативно: *Se v'è in paese una buona moglie, ciascuno crede che sia la sua.* – Якщо у селищі є одна добра дружина, кожний вірить, що це його.

У деяких італійських прислів'ях жінка репрезентована як загальне зло. Причому найрозповсюдженішими характеристиками є *dolore* (біль, журба), *doglia* (скорбота, горе), *guai* (біда, лихо), *malanno* (лихо, нещастя): *Chi ha moglie allato, sta sempre travagliato.* – У кого дружина поряд, той завжди засмучений; *Chi dice donna, dice danno.* – Хто говорить жінка, говорить прокляття; *La maggior doglia di tutte è avere moglie.* – Найгірше горе – мати дружину; *La cattiva moglie è una febbre quotidiana.* – Погана жінка – щоденна гарячка; *Il piacere non ha famiglia, il dolore ha moglie e figliuoli.* – Відсутність сім'ї приносить тобі задоволення, наявність дружини і дітей – страждання; *Chi non sa quel che sia malanno e doglie, se non è mariato, prenda moglie.* – Хто не знає, що таке страждання, якщо він неодружений, одружується; *Moglie e guai, non mancan mai.* – Дружина і лихо, у них ніколи не відчуваєш нестачі; *Moglie è maglio.* – Дружина – петля; *Moglie e giggo del tuo paese.* – Дружина – ярмо твого краю.

Жінкам, із точки зору чоловіків, не лише притаманно бути джерелом зла, а й притягувати біди; спілкування з жінкою асоціюється з втратою розуму, спокою та свободи: *Uomo ammogliato, uccello ingabbiato.* – Одружений чоловік як птах у клітці; *Uomo sposato, uomo accalappiato.* – Одружений чоловік – ланцюгами обвитий; *Uomo sposato è uomo imprigionato.* – Одружений чоловік – у пастці опинився; *Dal mare sale e dalla donna male.* – Від моря – сіль, від жінки – зло; *Le donne s'attaccano sempre al peggio.* – Жінки завжди притягують лихо; *Chi donna pratica, giudizio perde.* – Хто живе із жінкою, той утрачає розсудливість; *Tutti i peccati mortali sono femminile.* – Усі смертельні розчарування – жінки. Кожна нова дружина сприймається гірше за попередню: *Chi prenda una moglie, merita una corona di pazienza, chi ne prende due, merita una corona di pazzia.* – Хто бере одну дружину, той вінчається з терпінням, хто бере дві дружини, того чекає вінок божевілля; *La prima è moglie, la seconda compagna, la terza eresia.* – Перша дружина – дружина, друга – жінка, щоб скрасити самоту, третя – помилка.

Чимало виявлено прислів'їв та приказок, у яких жінка через притаманну їй підступність, кваліфікується за допомогою апеляції до диявола: *Tre figlie e una madre, quattro diavoli per un padre.* – Три дочки й одна мати – чотири диявола для батька; *La donna è nata prima del diavolo.* – Жінка народилась раніше диявола; *La donna porta il diavolo in corpo.* – Жінка – диявол у плоті.

Більшість позитивних якостей, які відображені в прислів'ях і приказках та якими наділяє жінку італійський народ, приписують їй як дружині, а не як жінці взагалі, тим паче дівчині. Про гарних дівчат мало прислів'їв та приказок, почасти тому, що дівочість швидкоплинна: *Zitella che dura non perde ventura.* – Дівчину, котра вірна собі не мине щастя; *Zitella che aspetta non sbaglia mai.* – Дівчина, яка чекає, ніколи не помиляється.

Висновки. Аналіз прислів'їв та приказок, що вербалізують концепт «*donna/жінка*» в італійській мові, продемонстрував системний устрій ментального світу італійського народу. Більшість одиниць паремійного корпусу мотивується образами, ґрунтованими на специфічно італійських реаліях, на італійській культурі, як-от: жінка виконує роль дружини, матері, берегині; чоловік – голова роду, батько; міцна сім'я – щасливе життя; родина – велика сила. Національно-культурна своєрідність італійських прислів'їв та приказок убачається в тому, що вони містять комплекс наївних уявлень носіїв мови про жінку, з одного боку, як еталон краси, ідеал дружини, чиє головне

призначення – хатне господарство та виховання дітей, а з іншого – як хитру, лукаву, вільну, балакучу особу, схильну до пліток.

Отже, можна зробити висновок, що для італійського народу притаманний позитивний образ коханої, замужньої, вродливої жінки. Водночас у багатьох прислів'ях та приказках простежується негативне уявлення про жінку як хитру, підступну, брехливу, плаксиву, норовисту персону, звідки

можна стверджувати, що негативне ставлення до жінки є, на жаль, пріоритетним.

Таким чином, прислів'я та приказки італійської мови постають репрезентантами національної ментальності і потужним джерелом енергетичного коду італійського етносу.

Перспективою подальших наукових студій є аналіз відображення концепту «*donna/жінка*» у прислів'ях та приказках на матеріалі різноструктурних мов.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамова Ю. В. Регулятивний потенціал британських прислів'їв як засобів втілення концептів чоловік та жінка : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Харків, 2007. 20 с.
2. Андришченко Ю. І. Концепт «жінка» у вимірах сучасних гуманітарних наук. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Сер. : Філологія*, 2014. № 1107. Вип. 70. С. 54–59.
3. Барвіна Н. О. Концепт «жінка» в українській фразеології : культурні стереотипи. *Лінгвістика*, 2013. № 2 (29). С. 108–114.
4. Власенко М. В. Вербалізація концепту *frau* у німецькій мові фразеологічними одиницями : лінгвокультурологічний аспект : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Запоріжжя, 2018. 20 с.
5. Воркачев С. Г. Лингвокультурный концепт : типология и области бытования : монография. Волгоград, 2007. 400 с.
6. Голубовська І. О. Етнічні особливості української національно-мовної картини світу. *Studia Lingvistica*. Київ, 2010. С. 400–413.
7. Даниленко Л. І. Чеська пареміологія в генетичному, лінгвокогнітивному і дискурсивному висвітленні : монографія. Київ, 2019. 440 с.
8. Калько В. В. Контекстуально-інтерпретаційний аналіз українських паремій. *Молодий вчений. Сер. Філологічні науки*, 2018. № 9 (61). С. 100–105.
9. Красных В. В. Этнопсихолінгвістика и лингвокультурология : курс лекцій. Москва, 2002. 284 с.
10. Куцик О., Колечко М. Концептуалізація образу жінки в українській та російській пареміології. *Рідне слово в етнокультурному вимірі*. Дрогобич, 2015. С. 131–140.
11. Маслова В. А. Лингвокультурология. 2-е изд. Москва, 2019. 208 с.
12. Мухутдинова Ф. Б. Концепт «Женщина» во французском языковом сознании : на материале афористики : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.05. Москва, 2006. 24 с.
13. Петришин М. Й. Концепт жінка в латинських прислів'ях і приказках. *Наукові записки. Сер. : Філол. науки. Центральноукр. держ. ун-т імені В. Винниченка. Кропивницький : КОД*, 2018. Вип. 164. С. 107–112.
14. Пименова М. В. Дух и душа : особенности концептуализации. Кемерово, 2004. 386 с.
15. Потапенко О. І. Лінгвоконцептологія : монографія. Київ, 2010. 336 с.
16. Приходько А. Н. Концепты и концептосистемы : монография. Днепропетровск, 2013. 307 с.
17. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава, 2010. 844 с.
18. Семененко Н. Н. Когнитивно-прагматическая парадигма паремической семантики (на материале русского языка) : автореф. дис. ... докт. філол. наук : 10.02.01. Белгород, 2011. 46 с.
19. Снігаренко В. Т. Основи етнолінгвістики : навч. посіб. Торецьк, 2019. 62 с.
20. Степанов Ю. С. Концепты. Тонкая пленка цивилизации. Москва, 2007. 248 с.
21. Сукаленко Т. М. Метафоричне вираження концепту ЖІНКА в українській мові : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Київ, 2009. 20 с.
22. Шепитько С. В. Пословицы как объект исследования англоязычной науки. *Вісник ХНУ ім. В. Н. Каразіна. № 1072*. 2013. С. 99–105.
23. Шепитько С. В., Висоцька Є. О. Лінгвістичні характеристики англійських прислів'їв та їх функції у текстах художньої літератури. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Сер. Філологія. Соціальні комунікації*. Т. 30 (69). № 4. Ч. 1, 2019. С. 128–131.
24. Treccani : Dizionario della lingua italiana. Roma : Giunti T.V.P., 2019. 1212 p.
25. Zingarelli N. Vocabolario della lingua italiana. Roma : Zanichelli, 2019. 985 p.

REFERENCES

1. Abramova Yu. V. Rehuliatyvnyi potentsial brytanskykh prysliviv yak zasobiv vtilennia kontseptiv cholovik ta zhinka [Regulatory potential of British proverbs as a means of implementing concepts by a man and a woman] : avtoref. dys. ... kand. filol. nauk : 10.02.04. Kharkiv, 2007. 20 p. [in Ukrainian].
2. Andriushchenko Yu. I. Kontsept «zhinka» u vymirakh suchasnykh humanitarnykh nauk [Concept «woman» in the measurements of modern humanitarian sciences]. *Visnyk KhNU im. V. N. Karazina. Ser. : Filolohiia*, 2014. Nr 1107. Vyr. 70. pp. 54-59. [in Ukrainian].
3. Barvina N. O. Kontsept «zhinka» v ukrainskii frazeolohii : kulturni stereotypy [Concept «woman» in Ukrainian phraseology: cultural stereotypes]. *Linhvistyka*, 2013. Nr 2 (29). pp. 108-114. [in Ukrainian].

4. Vlasenko M. V. Verbalizatsiia kontseptu frau u nimetskii movi frazeolohichnymy odyntsiamy : lnhvokulturolohichnyi aspekt [Verbalization of the concept frau in German phraseological units: linguistic cultural aspect] : avtoref. dys. ... kand. filol. nauk : 10.02.04. Zaporizhzhia, 2018. 20 p. [in Ukrainian].
5. Vorkachev S. H. Lnhvokulturnui kontsept : typolohiia y oblasti butovanyia [Lingvicultural concept: typology and areas of batteriness] : monohrafiia. Volhohrad, 2007. 400 p. [in Russian].
6. Holubovska I. O. Etnichni osoblyvosti ukrainskoi natsionalno-movnoi kartyny svitu [Ethnic features of the Ukrainian national-language picture of the world]. Studia Lingvistica. Kyiv, 2010. pp. 400-413. [in Ukrainian].
7. Danylenko L. I. Cheska paremiolohiia v henetychnomu, lnhvokohnytnomu i dyskursyvnomu vysvitleni [Czech paremiology in the genetic, linguocognitive and discursive illumination] : monohrafiia. Kyiv, 2019. 440 p. [in Ukrainian].
8. Kalko V. V. Kontekstualno-interpretatsiinyi analiz ukrainskykh paremii [Contextual-interpretation analysis of Ukrainian paremia]. Molodyi vchenyi. Ser. Filolohichni nauky, 2018. Nr 9 (61). pp. 100-105. [in Ukrainian].
9. Krasnukh V. V. Etnopsykholynhvystyka y lnhvokulturolohiiia [Ethnopsychollinguistics and linguistic culture]: kurs lektsyi. Moskva, 2002. 284 p. [in Russian].
10. Kutsyk O., Kolechko M. Kontseptualizatsiia obrazu zhinky v ukrainskii ta rosiiskii paremiolohii [Conceptualization of a woman's image in Ukrainian and Russian paraemiology]. Ridne slovo v etnokulturnomu vymiri. Drohobych, 2015. pp. 131-140. [in Ukrainian].
11. Maslova V. A. Lnhvokulturolohiiia [Lingvoculturalism]. 2-e yzd. Moskva, 2019. 208 p. [in Russian].
12. Muhutdinova F. B. Kontsept «Zhenshina» vo frantsuzskom yazykovom soznanii : na materiale aforistiki [Concept «woman» in the Frenchman treasure : on the maintenance of aphoristics]: avtoref. dis. ... kand. filol. nauk : 10.02.05. Moskva, 2006. 24 p. [in Russian].
13. Petryshyn M. Y. Kontsept zhinka v latynskykh prysliviakh i prykazkakh [Concept woman in Latin proverbs and sayings]. Naukovi zapysky. Ser. : Filol. nauky. Tsentralnoukr. derzh. ped. un-t imeni V. Vynnychenka. Kropyvnytskyi : KOD, 2018. Vyp. 164. pp. 107–112. [in Ukrainian].
14. Pymenova M. V. Dukh y dusha : osobennosti kontseptualyzatsyy [Spirit and soul : peculiarities of conceptualization]. Kemerovo, 2004. 386 p. [in Russian].
15. Potapenko O. I. Lnhvokontseptolohiiia [Lingvoconceptology] : monohrafiia. Kyiv, 2010. 336 p. [in Ukrainian].
16. Prykhodko A. H. Kontseptu y kontseptosystemu [Concepts and concept systems] : monohrafiia. Dnepropetrovsk, 2013. 307 p. [in Russian].
17. Semenenko N. N. Kohnytyvno-prahmatycheskaia paradyhma paremycheskoi semantyky (na materyale russkoho yazuka) [Cognitive and pragmatic paradigm of paremic semantics (on the material of the Russian language)] : avtoref. dyss. ... dokt. fyol. nauk : 10.02.01. Belhorod, 2011. 46 p. [in Russian].
18. Selivanova O. O. Lnhvistychna entsyklopediia [Linguistic encyclopedia]. Poltava, 2010. 844 p. [in Ukrainian].
19. Sniharenko V. T. Osnovy etnolnhvistyky [Basics of ethnolinguistics] : navch. posib. Toretsk, 2019. 62 p. [in Ukrainian].
20. Stepanov Yu. S. Kontseptu. Tonkaia plenka tsyvylyzatsyy [Concepts. A thin film of civilization]. Moskva, 2007. 248 p. [in Russian].
21. Sukalenko T. M. Metaforychne vyrazhennia kontseptu ZhINKA v ukrainskii movi [Metaphorical expression of the concept WOMAN in the Ukrainian language] : avtoref. dys. ... kand. filol. nauk : 10.02.01. Kyiv, 2009. 20 p. [in Ukrainian].
22. Shepytko S. V. Poslovytsu kak obiekt yssledovanyia anholiazuchnoi nauky [Proverbs as an object of exploration of the English language science]. Visnyk KhNU im. V. N. Karazina. Nr 1072. 2013. pp. 99-105. [in Ukrainian].
23. Shepitko S. V., Vysotska Ye. O. Lnhvistychni kharakterystyky anhlomovnykh prysliviv ta yikh funktsii u tekstakh khudozhnoi literatury [Linguistic characteristics of English language proverbs and their functions in the texts of fiction]. Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Ser. Filolohiia. Sotsialni komunikatsii. T. 30 (69). Nr 4. Ch. 1, 2019. pp. 128-131. [in Ukrainian].
24. Treccani : Dizionario della lingua italiana 2019. Roma : Giunti T.V.P., 2019. 1212 p. [in Italian].
25. Zingarelli N. Vocabolario della lingua italiana. Roma : Zanichelli, 2019. 985 p. [in Italian].